

מד כיתה – התערבות כיתתית

הצעה לשיח רגשי על המצב החברתי בכיתה

(מותאם לחטיבה ולתיכון)

[מבוסס על פעילות מהחוברת "לדעת לגעת" המיועדת לצוותי החינוך של "תעצומות"]

מטרות:

1. זיהוי רמת התברותיות בכיתה ושיח על המצב
2. חיזוק ההבנה כי האחריות למצב בכיתה מוטלת על כל פרט בקבוצה
3. העלאת רעיונות לקידום אווירה חיובית בכיתה

מהלך המפגש

שלב א' – יצירת "מד כיתה"

המורה יצייר על הלוח או על פלקט על הרצפה ציר מספרים בין 1 עד 10. הוא יסביר לתלמידים שהמספר 10 מסמל מצב חברתי אופטימלי, והמספר 1 מסמל תברותיות מועטה.

המורה ישאל: איך האווירה בכיתה שלנו מ-1 ועד 10?

כלומר, כשתתבוננו על הכיתה ממעוף הציפור, מה תראו? האם תראו כיתה מגובשת שתלמידיה מגלים אכפתיות זה כלפי זה? (10), או כיתה שיש בה אווירה מתוחה, ציניות ועלבונות? (1).

המורה יסביר כי מובן שהכיתה שלנו היא לא 10, כלומר איננה מושלמת, אך גם לא 1, כלומר אין בה אווירה של כאוס חברתי מוחלט. אנחנו נמצאים היכן שהוא על הציר. באמצעות הסבר זה אנחנו עושים דה-לגיטימציה של הקצוות.

במהלך השיח הרגשי תחושות ותגובות קיצוניות של ילדים מסוימים עלולות לצבוע את כל המים באקווריום, כלומר לתת תחושה שהן משקפות את האווירה הכללית בכיתה. ילד דחוי עלול לראות הכול שחור: "הכיתה הזו נוראית, כולם שונאים אותי", וילד שממש טוב לו רואה

הכול ורוד: "הכיתה הזו סבבה ומי שלא טוב לו, זו בעיה שלו". אנו רוצים ללמד את הילדים להתבונן פנימה לתוך עצמם וגם לראות את האחר. נרצה לעודד מצב ובו ילדים דחויים יחפשו את הטוב שקיים בכיתה ויחשבו איך להתחבר לטוב הזה, וילדים שטוב להם יחשבו כיצד להושיט יד לאלה שקשה להם. לכן אין מקום לבחור במספרים 1 או 10 על הציר.

כל תלמיד מקבל פתק וכותב עליו את המספר שהוא חושב, בהתאם לשאלה הנשאלת (הפתקים נשארים אנונימיים).

יש לשקף לילדי הכיתה שהשאלה מכוונת למצב האקלים הכיתתי, ולא למצב האישי שבו נמצא כל אחד (כלומר ילד שאיננו מרוצה ממצבו החברתי עשוי לכתוב מספר נמוך, בהתייחס לעצמו, ולהתעלם מהמצב הכללי בכיתה שהוא בסך הכול טוב וראוי להתבטא במספר גבוה יותר).

המורה אוסף את הפתקים וכותב על הציר את המספרים שמופיעים בתשובות. כך נוצרת על הלוח תמונת מצב כללית המשקפת את הנושא שעליו נשאלו התלמידים. מתוך תמונה זו אפשר לפתח דיון ולהוביל שינוי במצב החברתי בכיתה.

שלב ב' – שיח רגשי בעקבות התוצאות

יש לזכור כי שיח רגשי בכיתה הוא שיח המאפשר ונטילציה (אזורור) של רגשות, מעניק לתלמידי הכיתה תחושת נראות ומסייע בהתמודדות עם קונפליקטים באופן מקדם. עם זאת, הוא עלול לעורר סערה והתנגדויות. כאשר ישנן התנגדויות בשיח הכיתתי אפשר להתמודד עימן באמצעות reframing (ריפריימינג – מסגור מחדש). כלומר, על המורה להציע מסגרת חדשה בעלת זווית ראייה חברתית ולא שיפוטית או חינוכית. לשם כך על המורה לגלות אמפתיה לאמירות סובייקטיביות ולפרש אותן באופן מכבד.

תחילה נתבונן בלוח יחד עם התלמידים ונשאל: מה אפשר ללמוד מהתשובות? איך אנחנו מרגישים בכיתה?

חשוב לזכור כי המספר הממוצע המשתקף מתוך תשובות התלמידים איננו העיקר. המטרה היא לעורר שיח רגשי מכבד, המשקף מגוון דעות רחב כלל הניתן, כדי לחשוף את התחושות הכלליות בכיתה ולרתום את כולם להתגייס לשנות את המצב. כל שינוי קטן מעל הממוצע הוא חשוב וראוי להתייחסות. נסביר כי להגיע מממוצע 4 לממוצע 9 בחודש אחד זהו מצב לא ריאלי, אך להגיע לממוצע 5 או 6 זה חשוב מאוד. כל עוד יש התקדמות והתכוונות אל הטוב, כך הכיתה תהיה במגמת צמיחה חשובה לקראת אקלים חיובי יותר.

בשיח זה נשתדל כמה שיותר להימנע מהאשמת ילדים מסוימים ונתמקד באחריות הכוללת.

לאחר מכן נשאל את תלמידי הכיתה: "מה נעשה בכיתה בתקופה הקרובה כדי שבפעם הבאה המספרים יהיו גבוהים יותר?" כלומר, אילו פעולות והתנהגויות אנו צריכים לאמץ בכיתתנו כדי שכולם ירגישו טוב יותר? נשתדל לדבר בשפה חיובית, על דברים שנרצה לעשות, ופחות על דברים שחשוב שלא לעשות.

נאסוף את התשובות ונשמור אותן כדי שיהוו בסיס לבניית תוכנית עבודה כיתתית. מהמאגר שנוצר יילקחו רעיונות לנושאים שיש לעסוק בהם בשיעורי חינוך ובמעגלי שיח (למשל שיתוף פעולה, דיבור בכנות ובכבוד, אמפתיה). אפשר לחלק את הכיתה לצוותים שאחראיים לקדם את ההצעות שהועלו.

חשוב להדגיש את המסר: "אין הדבר תלוי אלא בי" – כל אחד בכיתה משפיע על הקבוצה כולה והוא בעל אחריות. מה שנעשה זה מה שיהיה.

מומלץ לסיים את השיעור במשחק קליל ומשחרר, כי לעיתים השיח עלול ליצור תחושה קשה או ביקורת עצמית/בין תלמידי הכיתה, ולהעיב על האווירה.

*כדאי לחזור על מד הכיתה לאחר תקופה ולהשוות, ולראות אם חל שיפור.